

Глибина

Реальність була і не була. Звісно вона була, якщо був я. Але вона точно не була. Бо що таке реальність? Те, що дане нам у відчуттях. А відчуттів не було.

Насамперед, не-була темрява. Це не така темрява, де мерехтять в безмісячну ніч далекі вогники будинків та поодиноких автівок у віддаленому селищі, або де сяє зоряне небо на верхівках гір, або, навіть, де розквітають вогняні суцвіття від криваво-червоного і аж до глибокого синього. Не була вона і сірим вологим нічим, що осідає краплями на руці. Не-буття темряви було нескінченним, визначеним лише швидкістю розбігання галактик.

Далі, не-була тиша. Стояло таке щільне і обтягуюче “ніщо”, що його навіть не можна, не дозволено називати тишею. Вона оповиває і заколисує, ця первісна пустота, котра була до народження всесвіту. Водночас, вона загострює розум так, що той стає здатним розрізати саму тканину простору-часу, покряти її на клапті, перемішати їх і скріпити як пазл, без жодної нитки.

Про інші відчуття годі й казати, адже їх народжує

тіло, а воно його теж не було. Не було? Так, схоже на те. Якщо ми не бачимо і не відчуваємо тіло, то чи можемо ми стверджувати, що воно є? Це ми можемо робити хіба що на підставі досвіду про власне й чужі тіла, збереженому в нашій пам'яті.

А пам'яті теж не було.

Я знав, що зараз існує саме моє “я”, не обтяжене “досягненнями” тіла. І знав я це не з пам'яті. Ні, це знання, це *відання* виникало з самої суті мене. Воно приходило десь з-зовні, але ще до моєї появи. Воно було тут завжди, задовго до мене.

А потім прийшов біль.

***

Бона вже вклала дітей спати і сама збиралася до ліжка, коли пролунала така звична, трохи вже набридлива Summer Son. Цю мелодію вона почула у Флориді, куди вони з Джеком поїхали в першу спільну відпустку. Так давно, ще в минулому тисячолітті. 800 миль по трасі I-95 і стільки ж назад. Хіба можна порівняти нічне шосе, порятунок від липневої спеки, з вузькими сидіннями бюджетних

місць United і стюардесами бальзаківського віку, що змушені ходити по салону боком? За ту поїздку вони прослухали пісню разів із п'ять, а коли з'явилися перші стільникові телефони, що вмiли мiняти мелодiю виклику, Бона призначила пісню номеру чоловіка.

Дивно, Джек телефонував лише кілька годин тому, ще й наспівав потім “here comes the winter’s rain” під запис. Він був вже недалеко, під Салісбері, і скоро мав би доїхати. Боні нелегко було останні пару тижнів самій з дітьми, що вже дісталися віку, щоб мати власну думку про все, але не дісталися розуму, щоб усвідомлювати, що їхня думка може бути хибною. І вона раділа кожному виклику Джека.

— Місіс Моріс? — почувся незнайомий, трохи втомлений і більше хрипливий голос зі слухавки, — вас турбують з Дюку.

— Д-дюку? — перепитала Бона. Це якась помилка. Діти були ще замалі для університетських штудій. Та й до медицини схильності не мали. Медицини...? — що сталося?! — не втримавшись і забувши на мить про дітей, вигукнула вона.

— 40 Медичне коло Дюку Б1/С1, пані Моріс. Ваш

чоловік... попросив вас приїхати негайно. Я зустріну вас в холі. Впізнаю вас сам.

На цьому зв'язок перервався. Бона набрала номер чоловіка раз, другий, але виклик не йшов, наче номер не був дійсним.

Що це — дурний розіграш, чи комбінація для скоєння злочину? Голос у слухавці не назвався, дивно. Але якщо вони незнайомі, в цьому небагато сенсу. Але місце зустрічі. Хоча, може це для вірогідності сказаного? Але ж чоловік мав вже повернутися. Гм. Самі “але”.

Сусідом Джека і Бони по таунхаусу був відставний коп на пенсії. Людина важка, жив один, у відставку пішов після третього випадку застосування табельної зброї за хитких обставин. Бона в житті би до нього не пішла серед ночі, але не робити нічого вона не могла, а залишати дітей самих забороняв закон.

Сусід (далася взнаки професія) зумівши виловити в незв'язному потоці слів Бони якусь нитку розповіді, перервав Бону коротким запереченням: “їдь, я побуду з дітьми”. Тоді розвернув її, взявши під лікоть, до виходу і трохи підштовхнув. В звичайних умовах

розумніше би було їхати вдвох, але дітей брати не можна — хто зна, що то за виклик.

Бона, зазвичай дієва і самостійна, тут підкорилася і, механічно переставляючи ноги, рушила до машини.

***

Індустріальна революція позбавила біологію почесного статусу улюблениці Жнеця. Якщо раніше люди помирали від хвороб, що їх приносили морські торговці з дальніх світів, то тепер люди гинуть в автівках, що їх приносять торговці від дилера в сусідньому кварталі. А містики кажуть, що не кожного смерть забирає вчасно — декому доводиться жити друге життя. Або не жити...

Момент, що передував небуттю, викарбувався перед очима неначе твір різьбяр на могильному камені. Як і всі водії, я, буває, відволікаюся від дороги. Але цього разу я був доволі уважним. Побачивши водія, котрий почав обганяти колону автівок на вузькій дорозі із закритим поворотом, я почав скидати швидкість. Той, не побачивши мого маневру, теж загальмував, а миттю, второпавши, що рандеву із зустрічним транспортом не забариться, крутнув

кермо праворуч.

Все це я усвідомив ще в процесі, поки моє вінтажне купе кольору British Racing з кішкою на капоті проклало нову стежку крізь молоді берези, котрі росли обабіч дороги. Я навіть встиг зрадіти, що то не були субтропічні сосни, основна лісова рослина в наших краях.

Не вірте тим, хто каже, що в такі миті перед очима проноситься життя. Натомість мозок відкидає все зайве і починає шукати вихід. За кілька секунд я встиг зрозуміти, що кермо і педалі зараз не допоможуть, а закрилки в автівці не передбачені, і навіть поміркувати, яку позу краще прийняти, щоб мою тушку було зручніше витягати із понівеченого салону. Як я дізнався згодом, останнє було зайвим — спортивне минуле автівки далось взнаки, і кокпіт залишився неушкодженим, як і я. Майже.

***

“Спінальний Центр Дюку”, — повідомляла вивіска будівлі Б1/С1 Медичного кола.

Бона забігла в хол. За стійкою сиділа жінка років сорока зі зморшками навколо очей і губ та

нашвидкуруч скрученим нагорі волоссям. Ймовірно, мала носити шапочку, але зняла під ніч, гадаючи, що вже ніхто не побачить.

Адміністраторка підвела очі і з подивом подивилася на Бону. Вочевидь, об одинадцятій ночі двері мали бути зачинені, а сама вона давно вдома. Але не так було.

Бона підійшла ближче і якомога спокійнішим голосом промовила: “я — Бона Моріс”. Хотіла щось додати, але голос зрадив.

— Чудово, що ви прийшли, але як ви дізналися? — промовила адміністраторка трохи із подивом.

— Дізналася про що? — Бона спершу проігнорувала питання, але згодом додала, — Мені зателефонували з телефону чоловіка і назвали цю адресу.

— При вашому чоловіку не було телефону, — адміністраторка була трохи збентеженою. — Але це тепер неважливо, — не дуже зграбно спробувала вона змінити тему. — Містер Моріс потрапив в аварію в 70 милях звідси, на 64-му шосе. Шериф повідомив. Але якимось чином Джон (так звати вашого чоловіка?) опинився тут під дверима.

— Джек, — машинально виправила Бона. І як хвиля у сповільненій зйомці, до її свідомості докотилися слова і факти. Так що з ним? — ледь не крикнула Бона, наче останні слова адміністраторки пробили захисний панцир, котрий вона вибудовувала, щоб було легше поратися з трьома непересічними дітьми.

— Це доволі складне питання, — ухилилася адміністраторка. Я не лікар і не можу надати вам деталі. Все, що я можу сказати, — містер Моріс живий, — адміністраторка перейшла на звичніший офіційний тон. Я вже зв'язалася зі страховою компанією вашого чоловіка і оформила відповідні папери, тому ви не маєте хвилюватися... щодо цих дрібниць, — поспіхом додала вона.

— А де лікар? Дайте мені з ним поговорити! Ні, пустіть мене до Джека. Ні, кажіть, що мені робити? — слова як з пошкодженої греблі бурхливим потоком полилися з Бони.

Адміністраторка мовчки встала, набрала з кулера склянку води і протягнула її Боні разом із крихітною жовтою пігулкою. “Пийте”. Бона мовчки ковтнула пігулку, запила її водою і, наче миттю вимкнули звук в динаміку, заспокоїлася і завмерла.

— Це Хапах, — повідомила адміністраторка. Їдьте додому, він допоможе вам спати. Чекаємо вас зранку о 10-ій. Заодно і результати досліджень будуть в наявності.

— Я спатиму тут, — почала було Бона, але згадавши про дітей і непростого сусіда, обірвала фразу. — Добре, зранку о 10-ій, — немов лялька-папуга, повторила вона, — заодно і результати...

Не договоривши, розвернулася на місці і ходую мерця (вже почав діяти хапах) рушила до дверей.

***

Ви можете нервуватися з причини, чи без причини. Ви можете навіть зберігати спокій під час негаразду. Але ви не можете зберігати спокій без причини. Мозок людини не пристосований до бездіяльності. Він хоче ловити сигнали, обробляти їх, і у відповідь віддавати команди. А зараз не було ані сигналів, ані чогось, чим можна керувати. Вочевидь, моє “я” відчуло це і почало кричати тим чином, котрим наші тіла привертають до себе увагу. Якщо тіла немає, це ще не означає, що воно не може боліти, еге ж?

Фантомний біль. Якщо в людини відтяти руку,

людина може роками відчувати біль в пальцях, надто коли вдарити по протезу при її очах. Втамувати майже неможливо. А якщо в людини забрати тіло?

Від несподіванки я ледь не знепритомнів. А може й знепритомнів. Важко, знаєте, визначити притомність, коли крім болю навкруги нічого немає. Мій біль — це крапля бурштину, де я — маленька бідолашна комаха, що всілася на дерево в невдалу для себе мить мільйони років тому. Це будівля, що обвалилася серед ночі, і я затиснений бетонними плитами, не знаючи, чи прийдуть рятівники, чи вже зневірилися. Це вибух атомної бомби, котрий бачиш, але вже не усвідомлюєш, бо світло біжить ледь швидше за ударну хвилю, і ти стаєш нею, а хвиля стає тобою.

Мозок, здається, пригадав всі види болю, с котрим стикався, про котрий будь-коли чув чи читав. Шила, що протикали мозок наскрізь, змінювалися на тиск дощок, якими давлять пальці, а той на підвішування за вивернуті суглоби, а далі щось різало, кололо, шматувало і вивертало назовні. Мене запхали в шкатулку Лемаршана, де вже чекали спеціалісти з четвертування, колесування і здирання шкіри живцем.

Один поляк написав був оповідання, як майстер замкнув свідомість дружини в кришталі, щоб дати їй безсмертя, а натомість прирік до вічних тортур. На щастя, головний герой зрозумів пекельний вчинок і врятував дружину телепня-майстра, хоча й ціною небуття. Хто з них вбивця, перший чи другий? Чи, може, автор?

Про все це я мав змогу міркувати неодноразово, коли фантоми полишали мене, залишаючи наодинці із коконом з тиші і темряви.

***

На ранок, відправивши дітей до школи, заскочила в сусідній Старбакс. Бувало, як приїздила по дітей раніше, Бона сиділа там із журналом. Кава в Старбаксі хоч і не дешева, але не по каву люди туди ходять. Цього ж разу вона мала вбити півтори години часу. “Вбивати час — все одно що вбивати дружину чи дитину”, як казав один письменник, згадала жінка. Від цієї думки Боні стало моторошно.

Хапах досі діяв, але кава підвищує тривожність, і Бону накрила хвиля паніки, котра, втім, змінилася більш практичними роздумами. Джек живий, це

добре. Але невідомо, в якому він стані, і як зміниться ситуація незабаром. Так, варіантів занадто багато, щоб все передбачити. А троє дітей? Як їй самій з ними поратися? А якщо ще Джеком опікуватися? Джейн розуміла, що не про невелику пригоду йшлося, адже з невеликою він би не опинився в спінальному центрі. Але як він там опинився?! “Стоп, — подумала вона, — є нагальніші питання до вирішення. Але для них не вистачає інформації”. Думки знову заметушилися, як стривожені вивірки в невеликому вольєрі.

В спінальному центрі на неї вже чекали. Адміністраторка була інша, але, ймовірно, за останніми словом техніки, всіх відвідувачів ідентифікували за обличчями і висвітлювали інформацію на прихованому екрані. Бону одразу і без питань провели коридорами кудись вглиб центру: по неї вийшла сестра в халаті, хитнула головою в бік коридору, і пішла, закликавши Бону в такий дивний спосіб слідувати за нею. Сходами піднялися на другий поверх. Двері були зачинені, вивіски не було. Сестра притулилася грудьми до дверей, вочевидь, маючи ключ десь на стрічці на шиї. В замку щось клацнуло, і вона, штовхнувши двері, запропонувала

Боні увійти.

Приміщення нагадувало невелику церкву з основною і бічними частинами, відокремленими лише луковими проходами без будь-яких дверей чи, бодай, відгорож. В центрі поставили квадратом столи медсестер, а приміщення обабіч були палатами. Бона зрозуміла, що її привели до реанімаційного відділення. “Становище серйозне”, — майнула перша думка, змінившись на “аби лише страхова не відмовила”, а та на сподівання, що, принаймні, Джек опинився в надійних руках.

З лівого крила реанімації вийшов високий худорлявий чоловік років сорока п'яти, з орлиним носом, в халаті і шапочці, з-під якої пробивалося посивіле від роботи волосся. “Так, не часто ж йому доводиться мати здоровий сон”, — подумки гмикнула Бона. “Я — Бен Цайтмайєр, нейрохірург”, — назвався він, простягнувши руку і трохи вимушено, але щиро посміхаючись Боні. Вочевидь, радий був її бачити, але точно не радий майбутній розмові. Руку Бона автоматично потисла, але їй було не до посмішки.

“Тут в нас крісла є, можемо присісти”, — лікар взяв

Бону під лікоть і відвів в протилежний від сестер край приміщення, де знайшлися зручні крісла та скляний журнальний столик із виданнями з неврології і хірургії. Хапах остаточно припинив свою дію, руки Бони почали тремтіти, і спробувавши всістися в крісло, вона туди попросту впала.

— Мені переказали, що ви були вчора ввечері в нас, — продовжив лікар, — і ви вже знаєте, що ваш чоловік потрапив в автомобільну аварію. Деталі власне аварії вам мали повідомити (або вже зробили це) в офісі шерифа, а моя справа — життя та здоров'я містера Моріса. За які ми тут, власне, — хірург обвів рукою залу, яка, ймовірно, займала переважну частину його життя, — і боремося.

— Так, — протягнула Бона, — але адміністраторка мені вчора сказала, що ви повідомите всі деталі?

— Дійсно, я все вам зараз детально розповім, — доктор Цайтмайер ствердно кивнув, — хоча поки що ми багато чого не знаємо і потребуємо подальших досліджень. Ваш чоловік живий і навіть дихає сам, але... як би це висловитися ... він повністю відсутній для цього світу, а судячи з МРТ, і світ відсутній для нього. Ні, ви не думайте, мозок не мертвий. Просто він десь ... не тут. Ми ще маємо провести деякі

тести, це займе певний час. Страхова підтвердила оплату перебування містера Моріса в нас до завершення тестів.

— А-а-а далі? — Бона розуміла, що за всю красу, що вона її зараз бачила, хтось має платити, і цей хтось, швидше за все буде вона.

— Щодо “далі” я вам зараз відповісти не можу, — відказав хірург, хитнувши головою. — Маємо спостерігати за пацієнтом хоча би два тижні. Протягом цього часу використовуємо шкалу коми Глазго, щоб формально зафіксувати в медичній історії стан пацієнта. Якщо буде визначено, що той знаходиться у вегетативному стані (тут лікар перейшов до формальної мови), будемо вирішувати далі ... Поки що ви..., — лікар пом’явся, — нічого вдіяти не можете, і від нервування легше не стане. У вас є діти?

— Троє, — неочікувано для самої себе твердо відповіла Бона.

— От і чудово. Вони зараз потребують допомоги не менше, а то й більше, ніж ваш чоловік. І скажіть їм, що батько затримався у відрядженні. — Хірург підвівся, трохи вхилився жінці і, піднявши вказівного пальця лівиці догори (лівша, подумалося Боні), похитав ним і наче викарбував останні слова —

чекаємо на вас за два тижні, а до того — лише якщо я вам зателефоную. У нас тут, знаєте, режим. Сторонні візити не дозволені.

“Доктор Цайтмайєр точно був тут володарем”, — подумалося Боні. Вона хотіла було спитати, в який бік вихід, але сестра вже прямувала до неї, щоб провести. В сестри ж допитуватися про будь-що сенсу було мало.

Вийшовши з медичного центру, Бона замислилася — чи піти знову в Старбакс, де так затишно сидиться, чи їхати додому. Думка про Старбакс повернула її до міркувань про її і дітей майбутнє. Лікар сказав “не менше двох тижнів”. А далі що? Роки вегетативного стану? Тягнути дітей самій, та ще й чоловіка-”рослину”? Чи заявити про відмову від життєзабезпечення? Але вихована в протестантській родині Бона на таке піти не наважувалася, та й сама ця думка була жахливою.

***

Цікаво, чи існує наука з дослідження болю? Якщо так, то я вже зараз готовий захищати дисертацію. Мій мозок починав свої наукові дослідження зі шкіри, і

заглиблювався аж до центрів в животі й мозку.

Я ніколи не думав, що шкіра може боліти в такі способи. Її палили, повільно різали сотнею тупих ножів, скручували і розтягували, намагаючись відірвати від тіла, натирали терпугом і посипали рани сіллю.

За якийсь час після болю почав з'являтися звук. Навіть не звук, мабуть, а монотонна, дуже повільна вібрація, що майже не змінювалася ані за силою, ані за частотою. Лише приходила зненацька, і так само зненацька зникала. Біль теж з'являвся неочікувано і раптово зникав. Я не міг визначати час, оскільки мій мозок, вочевидь, більше не потребував сну, а інших способів рахувати час в мене не було. Так, я міг лічити числа, і пробував це робити, але що це дасть? Лічба може відбуватися з будь-якою швидкістю, адже залежить від швидкості роботи мозку, а хто знає, як той зараз працює.

Поступово звуки почали підвищуватися, наче плівку крутили все швидше й швидше. Вони все ще зникали і з'являлися знову, але, вочевидь, набували форми людської мови, лише сповільненої до межі сприйняття.

Біль теж повторювався раз за разом, але ніколи в парі зі звуками. Проміжки між болем і звуками, схоже, не мали жодної закономірності. Я декілька разів спробував рахувати, але покинув усю думку, зауваживши, що лічба, схоже, прискорює як звуки, так і біль.

Ймовірно, мозок, позбавлений необхідності поратися з мільярдами клітин тіла, вивільнив свої ресурси й почав працювати на повну потужність. Аби ще з того був хоч який зиск. Але що толку з такої роботи, коли ані входу, ані виходу немає. Хіба вірші складати? Але ті забуваються, та й кинув я давно вже цю дитячу забаву.

Пригадав, як дивився виступ людини, котра була притомною протягом 10 років, але не могла повідомити геть нічого, аж поки зруйнований хворобою мозок не почав відновлювати комунікативні функції. Хлопця взагалі за людину не сприймали, а лише як об'єкт для задоволення найхімерніших фантазій. Що ж, принаймні від цього я певним чином врятований. Хоча ще невідомо, що попереду...

Поступово я зміг сповільнюватися до того, що починав розрізняти окремі слова, а згодом і фрази. Було би ще, що слухати. В реанімації, в котрій я опинився, розмов обмаль. Тишу прорізують лише сигнали моніторів стану, коли комусь із пацієнтів стає гірше або ж зовсім добре, та короткі вказівки лікаря сестрам відповідно до тих сигналів. Пустих розмов тут не ведуть, і телевізорів не пропонують.

***

Два тижні чекати не довелося. На четвертий день Боні зателефонувала адміністраторка з лікарні і попросила приїхати, як вона висловилася, “по можливості, протягом дня” для врегулювання певних фінансових питань. Родина Морісів мала дорогу медичну страховку, що її оплачувала компанія Джека, тому Бона сильно не турбувалася. Втім, взяла із собою повний текст страхового договору, щоб мати змогу заздалегідь дізнатися про виключення зі страхового покриття і попередити про них адміністрацію лікарні. Вона часто чула історії про рахунки на півмільйона доларів, що їх потім роками сплачували недбайливі пацієнти, котрі не читали свої страхові поліси.

На відміну від доктора, адміністраторка надавала перевагу практичності, а не такту. Тому вона одразу після привітання спитала Бону про наявне в родини медичне страхування і, дізнавшись про наявність і ліміти покриття при ДТП, перейшла до менш приємних для обох сторін питань.

“Дорога пані Моріс”, — почала вона лагідно, але поділовому, — “доктор Цайтмайєр, мабуть, згадав, що стан вашого чоловіка важкий, і може виявитися незмінним в майбутньому”. Тут Боні стало трохи моторошно. “Що це означає?”, — зойкнула вона. “Я — адміністратор, і опікуюся організаційними і фінансовими питаннями. Про медичні аспекти ви краще поговоріть із доктором, — відповіла адміністраторка, — ми з вами маємо з’ясувати, хто і як оплачуватиме довгострокове утримання пана Моріса під медичним наглядом”. “Йдеться про місяці і роки, — додала вона, помітивши невисловлене питання в очах Бони, — За статистикою, середній час життя осіб у вегетативному стані — біля 10 років, а вартість утримання — біля 120 тисяч доларів на рік. Отже, маєте про що потурбуватися. Звісно, достеменно ще нічого не відомо, але фінансове питання все одно постане, і воно впливатиме на інші рішення. Поки що дякую за страховий поліс, маю з

ним попрацювати”.

В Бони почало трохи паморочитися в голові, і адміністраторка, взявши її під руку, підвела до крісел. В Морісів були певні заощадження, та й страховка щось покриє, але цього може виявитися недостатньо. І що тоді — вимкнення апаратури і смерть від дій, а точніше, бездіяльності? Чи не є це вбивством? Але якщо Джек все одно вже не Джек, то сенсу “тягнути” його теж немає. Якби ж лише знати це достеменно... Думки розбігалися в різні боки, мов зайченята з куща.

Адміністраторка була готова до такого повороту подій (врешті решт, однакова по суті драма розігрувалася тут щотижня), тож вставила Боні в руки склянку суміші, в якій було незрозуміло чого більше — чи то кави чи то трав’яного настою. Кілька ковтків привели Бону до тями, і вона, невпевнено подякувавши і коротко попрощавшись з адміністраторкою, рушила до автівки.

***

М'язи і суглоби боліли так, наче мене розбирали на шматки і збирали назад в якусь химерну конструкцію

за мотивами Пікассо, при цьому не роз'єднуючи шматки до кінця, а лише перекручуючи, розтягуючи, і переставляючи суглоби. Я би не здивувався, побачивши руки з двома ліктями, що стирчать від попереку, а ноги десь в районі вух. Хоча, коли біль вщухав, я усвідомлював, що це лише примари, що їх створює мій мозок.

Але найважчим був біль від очей та носа. Від розуміння втручання і невідворотності втрати цих органів, або й життя в цілому, я так жахався, що непритомнів з переляку ще до того, як мене добивав біль. Але так само швидко оговтувався, і все йшло по колу.

Звісно, коли мозок робив перерву в своїх наукових експериментах, я розумів, що в жодної людини немає стільки кінцівок, носів і очей, і всі мої тортури створюю я сам, але як можна було цього уникнути? А з наступною хвилиною болю моє усвідомлення миттю забувалося, і я по-справжньому грав свою роль експоната в анатомічному театрі. Ці хвили відлітали і поверталися наче сигнали локатора, що намагався знайти хоч якусь часточку, хоч клітинку зовні мозку. Але не було нічого, сама пустота в глибині безодні.

***

За тиждень Боні зателефонував сам містер Цайтмайер. “Доброго дня, місіс Моріс! — дружньо привітався він, а далі дещо незвично поцікавився, — як ваша трійця?”. Бона була приємно здивована, що лікар запам’ятав такі деталі, але миттю серце закалатало — такі питання від лікаря просто так годі чекати. Щоправда, на відповідь доктор Цайтмайер чекати не став, розуміючи ефект, що його питання справить на Бону. “В мене є для вас цікаві новини, — продовжив він, — ви можете приїхати в лікарню, поспілкуємося. Адміністраторку внизу попереджено. Зараз ніяких питань, все в лікарні. Чекаю на вас сьогодні. А, і ми зайдемо до палати!”. Вимовивши все це без пауз, щоб Бона не могла вставити слова, доктор поклав слухавку.

Вагатися було не слід, до того ж вона пройде до палати! Серце Бони забилося як в тварини, що її підхопила на руки незнайома людина.

В лікарні Бону без затримок провели до реанімації, де її одразу ж зустрів доктор Цайтмайер. “Ми йдемо до палати?“, — напівствердно почала Бона, і лікар,

почувши в голосі жінки нетерплячість і, певною мірою, рішучість, якщо спершу і хотів спілкуватися в коридорі, підкорився: “Так, будь ласка, якщо бажаєте. Ходіть за мною”.

Палатою приміщення, в котре вони перейшли, назвати було складно. Само приміщення вміщувало з півтора десятки ліжок. Ліжка було відокремлено одне від одного ширмами, але в такий хитрий спосіб, щоб всі їх було видно з посту медичної сестри. Де-інде розміщувалися дзеркала, схожі на ті, котрі вішають на перехрестях, щоб бачити, чи немає когось за рогом. Тут вони допомагали сестрі бачити прилади зі свого пункту спостереження. Дверей палата не мала, а поєднувалася із центральною зоною широким проходом в стіні, котра їх розділяла.

Був і закуток, відокремлений стіною від решти палати, але теж без дверей. Як помітила Бона, туди вони і спрямували.

Джек лежав, підключений до кількох апаратів, із сіткою на голові. Візуально не було помітно жодних тілесних ушкоджень, а сам Джек мав цілком здоровий вигляд, хіба що міцно спав. “Занадто міцно”, — подумалося Боні. Екран приєднаного до

сітки приладу малював одночасно декілька графіків, але всі вони були дещо хаотичні і не дуже активні. Навіть не будучи лікарем, Бона розуміла, що то не є зображення, на котрі чекав лікар. Та головне, що вони були!

— Ми щодня робимо томографію мозку, — почав доктор, помітивши як жінка зацікавлено розглядає прилади, і постійно відслідковуємо мозкову діяльність за допомогою енцефалографії. От її ви зараз і роздивляєтеся.

— То ви мене покликали показати цю... мішанину?

— Не мішанину, а дещо незвичні сигнали, що йдуть від мозку вашого чоловіка. Ми побачили їх лише вчора, а сьогодні переконалися в тому, що вони не зникли, і покликали вас.

— І що це означає? — збентежено запитала Бона.

— Я вам поясню, що відбулося. Під час автомобільної аварії відбувся бічний удар автівки об дерево. Це найнебезпечніший для мозку різновид ударів. Тіло майже не пошкоджується, оскільки утримується пасами або впирається в двері. А от мозку від такого удару непереливки. Мозолисте тіло, corpus callosum, розривається з фатальними наслідками.

— Мозолисте тіло? — перепитала Бона.

— Так, це комплекс зв'язків, що з'єднують півкулі мозку. При бічному ударі півкулі рухаються не одночасно, імпульс передається через мозолисте тіло, от воно і рветься. Вашому чоловікові, мм, пощастило. Мозолисте тіло майже повністю розірване, але це як не дивно, не вплинуло на його фізичний стан. А от на розумовий... Ми не можемо сказати, що ваш чоловік в комі. Скоріше, навпаки. Томографія показує активацію різних ділянок, як це буває при нормальній роботі мозку, але послідовність таких активацій важко пояснити. Та й енцефалограма, як самі бачите, дещо хаотична.

— Гаразд, і що далі, — жінці, вочевидь, ці пояснення давалися важко, — коли він одужає?

— Якби ж все було так просто, — Доктор посміхнувся, — Ми бачимо таку активність лише перший день, і, здається, ніхто не чув про таке раніше. Принаймні, наскільки ми встигли опитати наших колег в Трикутнику. А в нас тут, знаєте, не останні спеціалісти зібралися. Тому все що я можу вам сказати — чекаємо далі. Добрим фактором є те, що па... ваш чоловік становить інтерес для науки, отже фінансове питання на якийсь час відкладається. Вибачте за меркантильність, — схаменувся лікар, —

але самі розумієте, ми маємо турбуватися про всі аспекти перебування пацієнтів в нашому закладі.

— Так, я все розумію, — зітхнула Бона. — То ж, спостерігаємо. Добре. Коли чекати на новини?

— Гадаю, протягом тижня щось стане відомо. Проведемо ще кілька досліджень, поспілкуємося, з ким можемо...

— Дякую, докторе! — жінці явно полегшало. Чи то від натяку на план, чи то від очевидного бажання лікаря докласти зусиль, щоб визначити Джекове майбутнє.

— Ходімо, я проведу вас. Хотів би залишити вас із чоловіком, але правила... — доктор винувато розвів руки.

— Так, звісно. Я розумію, — якомога твердіше сказала Бона.

До виходу йшли мовчки. Біля дверей лікар неочікувано міцно потис жінці руку і передав її медичній сестрі, котра й провела Бону до виходу.

***

— Полковник Сандерс слухає, — чоловік відвернувся від комп'ютера і відповів в бік апарату,

що стояв поруч. Апарат не мав слухавки, а лише ряд кнопок без позначень і гучномовець. Сам чоловік був одягнений в джинси і светр, і полковника в ньому міг впізнати хіба що колега з того ж відомства.

— Сер, гадаю, ми нарешті маємо для вас товар, — голос із гучномовця звучав піднесено. — Відповідає всім вашим вимогам, за винятком однієї дрібниці, над котрою ми вже працюємо.

— Чудово! — чоловік за столом кивнув головою, хоча його і не могли бачити на іншому боці. — Сподіваюся, наші дослідження значно просунуться вперед, як, звісно, і ваше фінансування.

-

***

Ви колись падали в воду з висоти? Не тоді, коли стрибали в дитинстві з тарзанки у ставок в гамірній компанії веселих друзів, а коли вас зненацька, підступом, штовхнули з каменюки в затьмарене і неспокійне море, сподіваючись навчити плавати. Якщо вдасться опанувати хаотичні рухи тіла, що втратило звичну систему координат, ви рухатиметеся в бік світла, котре обіцяє спокій і затишок.

Не доводилося, кажете? Ще й як. Кожного з нас

колись так кинули у життя, решту якого ми борсаємося, не відчуваючи напрямку. А як пощастить побачити спалах чи навіть промені, то, без вагань кидаємося в той бік, не дуже і замислюючись, чи то небо десь там нагорі за переламом, чи батискаф дослідницької групи, котра виловить потім, похитає головами, мовляв, не пощастило бідоласі, та й передасть хароновим дітям. Чи, може навіть, рибавудильник з ліхтарем в п'їтмі, що лятиме згодом невдалий обід, від котрого в неї печія і важкі сні.

***

За тиждень доктор Цайтмайер зателефонував Боні знову. “Боно, в мене для вас є гарні новини, — навіть не вітаючись, радісно вигукнув у слухавку він, — я владнав більшість ваших проблем. Але ... приїжджайте, я все розповім при зустрічі”.

Бона готова була летіти в лікарню як на крилах, але спершу слід було забрати дітей зі школи. Вона домовилася із сусідкою, що та пригляне за дітьми до вечора (по десятці за годину, але іншого виходу не було), та аж тоді змогла рушити до лікарні.

Цього разу доктор вже не питався, а одразу провів її

до палати чоловіка. Лінії на екрані енцефалографа (“це так називається,” — згадала Бона) мали такий же хаотичний вигляд, як і попереднього разу, та й Джек, здавалося, теж не змінився. “Що ж радісного сталося?”, — похмуро подумала жінка.

Лікар помітив не надто веселе обличчя Бони, коли вона розглядала Джека й обладнання, та поквапився пояснити:

— З вашим чоловіком все більш-менш гаразд, наскільки воно може бути в поточному стані. Тобто, змін на гірше не відбулося, мозкова активність не зменшується, а періодами навіть підвищується. Характер активності теж незмінний. Але це і є добрим моментом. Річ у тім, що паном Морісом зацікавилися певні державні установи. Зацікавилися настільки, що готові утримувати його за державний кошт в своїх закладах. З науковою метою.

— Що ж в Джеку такого цікавого? — ледь вичавила з себе Бона.

— Комунікації, — коротко відповів лікар. — Я не вповноважений про це говорити, та й деталі мені не пояснювали, але, як я розумію, науковці шукатимуть спосіб зрозуміти, що коїться в голові у пацієнта. Перепрошую, пана Моріса. Ну і далі, шукати шляхи

спілкуватися з ним. Це ж унікальний випадок — природне, а не штучне, джерело розуму, котре працює не так, як звичний людський мозок. Ми можемо лише припускати зараз, які думки зараз відвідують пана Моріса, а щодо встановлення діалогу — це справа майбутнього. Я нещодавно саме читав наукову роботу, де мої колеги просили пацієнта уявити заняття спортом, а потім через МРТ спостерігали активність мозку, і таким чином отримали відповіді “так/ні” на питання, що вони їх ставили. Але в тому випадку мозок пацієнта працював як звично, а не так...загадково. — лікар махнув рукою в бік енцефалографа. — Тому, тут ми маємо широке поле для експериментів. Уявіть собі, ці дослідження можуть започаткувати цілий напрямок в дослідженнях космосу. Нам же потрібно буде колись із прибульцями спілкуватися, — доктор Цайтмайєр посміхнувся, — Ну і, звісно, військовим теж допоможуть.

— А моєї згоди хтось питатиме? — Ще похмуріше запитала Бона.

— Так, безперечно, ми не можемо діяти без вашої згоди. Але, — лікар взяв Бону під лікоть і наче запросив рухатися в бік дверей, — самі розумієте, які в нас із вами альтернативи. Нескінченні рахунки без

зрозумілого майбутнього ... або послужитися науці і країні. Час на міркування у вас, безумовно, є. Я не вимагаю негайної відповіді. Але й затягувати не варто, страхова компанія не буде в захваті.

Бона попрямувала до дверей, не ставлячи подальших питань. Звичайно ж, вихід непоганий, а альтернативи вона, ймовірно, не подужає. Але, зараз вона усвідомила, що їхньому спокійному подружньому життю саме настав кінець. Вибір небагатий — або сподиватися на диво, роками сплачувати рахунки за утримання чоловіка в стані, котрий в медицині називається “розрив когнітивних і рухових функцій”, а потім, втомившись, скасувати оплати і приректи, вочевидь, свідомо мислячу, людину на смерть. Або ж відмовитися від чоловіка зараз, віддати його військовим і будувати життя по-новому. Найімовірніше, їй запропонують отримати свідоцтво про смерть, а по тому розлучитися. І лише одиниці знатимуть, що чоловік фактично живий, та й ті би воліли про це забути.

Бона відчула, як від жаху в горлі утворилася грудка, серце стисло крижаною рукою, і вона, знепритомнівши, повалилася на підлогу.

***

Слова, сказані лікарем, я розрізнив майже повністю. Якби я міг сміятися, то, мабуть, розреготався би на всю лікарню. Адже, якою примхливою буває доля! В який незвичний спосіб я тепер здійснию свою дитячу мрію — займатися наукою, рухати космос і все таке... Що ж, принаймні, це хоч якась розвага. А може, мені вдасться таки налагодити спілкування з людьми. Чи, навіть, почують і про мій біль, що так і не полишив мене досі? Чи ці сподівання є марні?

Вочевидь, світло, що засяло в даліні, було справжнім. Я знав, що моя справа — пошук, а там, нагорі, на мене вже давно чекають. В білому, чорному і камуфляжі. Та чи встигну я виплисти?